

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 189 (9264) | Воскресенье, 1973 чылдың август 12 | 1925 чылда
учуралдыгын | Өртөө 2 көп.

Бөгүн—совет тудугжуларнын байырлал хүнү

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛААР

Бөгүн — Тудугжунун хүнү. Совет улустун чаңчыл болган бо байырлалын бистиң республиканың тудугжулары күш-ажылчы чедиишкисинерни, өөрүшкү-маңайлыг уткуп турарлар. Капитал салышкыннары үр-түңнелдиг шигээ-дип, кол фондуну аныгалаа кириер, күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүн бедирер талазы-биле беш чылдың шийтирилди бо чылының сорулгаларын бүрүн күөсөдир дээш Бүгү-завилелдин социалисттик чарыжыга киришкен, бистиң тудугжуларымыс өскү чедиишкисинерни болган. Республикада кол тудуг организациязы — «Тыва тудуг» трест 1973 чылдың ийги кварталының түңнели-биле ССРЗ-нин Аар индустрия бүдүрүлгелер тудуунун министерствозунун кол-лективтеринин аразында калбарган социалисттик чарышка тинилген. «Тыва тудуг» трест ун министерствонун база тудуг болгаш тудуг үлөтүр материалдары амылданчыларының профсоюзелинин ТК-зының шилчир Кызыл тугу болгаш 25 муң рубль-биле шаңнаткан. Бедик шаңналды тудугжуларның коллективинге байырлап бүдүрүндө тыыскан.

Недээ тудугжулар база боттарының байырлалын күш-ажылчы бедик көргүзүлгелер уткаан. «Тыва көдээ тудуг» трестин коллектив бүдүрүлгеге чаа техниканы шигээ-дип, эртем-техниктиг депшигени дүргөдөйр талазы-биле үлөдөрлөг аныгалап турар. Треске РСФСР-нин Көдээ тудуг үлөтүрүлгелеринин коллегиязы 7 муң рубльдин аша шаң-налын тыыскан.

Беш чылдың шийтирилди чылының аныгалаа кириер объектилеринде ажил-иш онза хайышкынын. Мал нажаалары, тараа арылган, кургадыр черлер, уруглар албан черлер, бүдүрүлгө корпустары, чурттага бажыңнары дээш тудугжуларның чоңга белээ-ле хей. Эрткен үеде Ан-Дову-ракта амыдырал хандырылга комбинаты, Хову-Аксинда Индустрара орадуу, депшигелгил индустриалдыг аргага үндө-жөөс кылган нажаалар дээш улус ажил-агының чугула-ажур-дузалыг объектилер аныгалаа кириер. Чурттага бажыңнарын тудуунче кичээлгил куштелген. Ылангы республика найыскалының тудугжулары эрткен чартым чылда 17424 дөбөлчүн метр чурттага шөлүн аныгалаа кириер, ол болза эрткен чылдың хамаарышкан үезинден 58 хуу хей болуп турар.

Капитал салышкыннары чөп аныгалаа, тудуг органи-зацияларының бүдүрүлгө-техниктиг базазын быжыглаар, күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүн бедирер талазы-биле айтырыг-ларын партия организацияларының улууртулгазы-биле элден хай коллективтер чогумчалыг шийтирилди турар апарган. № 48 тудуг эргелели, көдээ тудугжулар күш-ажылды ме-ханизастаарынче, тудугну үлөтүр аргазы-биле органиаста-арынче кичээлгил күштелдирген. Кызылда алдарыг тудуг-жу Е. Краснобаеваның удуртканы бригада бажыңның шевер-лел аныгалаарын механизастаан арга-биле чорударынче эң баштай шилчезин коллективтеринин бирээзи. Бригадада күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүн бедирди, планын 140—150 хуу күө-сөдир турар. Чаа техниканы шигээдир талазы-биле органи-зас-техниктиг хемчеглерин боттандырып турарындан № 48 тудуг эргелелинде бир шеверлекчинин күш-ажылдың бү-дүрүчүлүгү 2 катап бедээ.

Көдээ тудугжуларның аныгала депшигелгил аргалары шигээдир талазы-биле бүдүрүп турар үлө-херектеринин ду-гайын Тудугжу хүнүгө турсааткан материалдарынч бира-ззын чугаалап турар. Ун ажилдың перспективтин, боттуун чугулалар демделгээри артын эвес. Тывага хой ажилын хөг-жүдеринин дугайында РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин донтаалын, ун донтаалды боттандырап талазы-биле контроль чуратайлар дугайында СЭКП обкомунун болгаш Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин шийтирилди амыдыралга бот-тандырап улуг херекке улуг салышкынын көдээ тудугжу-лар база кириер дээрзин онзаалап демделгээр херек. Мал на-жаалары болгаш хойжуларның чурттаар оран-саазы, олар-ның культура, амыдырал хандырылга объектилер болгаш суг-биле хандырган культурулг олар-белчилер — бо бүгүнү көдээ тудугжулар бедик темп болгаш шынар-биле кылыр ужурулг. Чүгө «Тыва көдээ тудуг» трестин бешин бо та-лазы-биле күчүзүн барын 3 катап улгаттыралын контроль чуратайлар көрүп турар.

Республиканың хой кими хүрээлениг тудугжу кол-лективтеринде күш-ажылды коммунисттик өзү-биле көр, бедик мергежилдиг кириер эвээш эвес. Олар социалисттик чарыш-тын муруну одуруунда чоруп, чогадыкчы, тыынгыр чоруу-биле эш-өөрүгө үлгелерин көргүзүп турарлар. Тудугну хуусаазын кызырар, капитал салышкыннарының ажи-ктын бедирер дээш чарыштын эгелечилери — бистиң ал-дарыг тудугжуларымыс Б. Белков, М. Шиповаленко, Н. Зу-ев, М. Сафронов, Д. Налдар-ов, С. Саидан, Н. Шалын, М. Оюнга, Г. Хохлов, М. Чаплина болгаш өскө-даа чүс-чүс тудугжулар байырлалды күш-ажылчы бедик көргүзүлгө-лөргө уткааннар.

Байырлалда чедиишкисинерин түңнөмөшкөө, моон сонгаар кичээлгил салза чогуур айтырыгларын ажил-херекчи өзү-биле тодардыр, ажил-ишти өлчө углаар чаагай чаңчылдыг бис. А бистиң республиканың капитал тудуунда аныгала-тынмайын турар курлавырлар эвээш эвес. «Улус ажил-агының аныктыг чоруун бедиреринин база бир өскө ай-тыры — капитал тудугда ажил-херектерин экиндери бо-лур... Кол фондуну аныгалаа кириер эң кол көргүзүг болгай, бистиң келир үеви он улуу-биле хамааржыр, чүгө-лө тоску беш чылдың түңнелдери эвес, харын онгу беш чыл-дыг перспективалары он хамааржыр» деп, СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев Украин ССР-ге Улустар-ның найыралы орденин тыпсырын байырлыг хуралында онзаалап демделген.

Бистиң тудуг организацияларымыс ниитизи-биле керээлгил тудуг-монтаж амылдарын кылыр талазы-биле мурункуунда дээр ажилдап, темпни бедирди-даа турза кол фондуну аны-галаа кириеринин чартык чыл планын күөсөтпээн. Чеди айларын дүргүзүмдө төпчүткен капитал салышкын-нарының күөсө-биле 17 млн. 183 муң рубльдин кол фон-дуну аныгалаа кириер. Ол болза тос айлар планының чүгө 45,5 хуу-ду.

Материал-техниктиг кураавырларны ажил-херекчи өзү-биле чөп аныгалаа, индустриалдыг аргаларын, депшигелгил технологияны бүдүрүлгө шигээдир, оң уламындан тем-пни шапкынчылар, күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүн бедирер дээш улуг күөсөмөшкөө, чартыкчы өзү-биле аныгалаа турар партия, профсоюз, ажил-агы организацияларын-дан негетинип турар.

Бо чурукта Тараачы-Саян-оол анык-даа болза Кызыл хоорайның хоочун тудугжунга санады берген. Ол Б. Белковка удурткан тудугжуларнын коммунисттик күш-ажыл бригадаларында ажилдап турар. Тудуг ажилынын элээн каш мергежилни шигээдип алган муракчы ажилчын чоокта чаа бодуп эрткен сонгудаларда Кызыл хоорай Со-ветинин депутатыга сонгукан.

ЧУРУКТА: тудугжу Т. САЯН-ООЛ.

Эрткен пятницада Кызылга. Политинг чырыдышкын бажыңның Тудугжу хүнүгө турсааткан байырлыг ху-ралдың болуп эрткенин дың-наткан бис.

Аңаа 1973 чылдың ийги кварталында эң эки көргү-зүлгелерни бедирди алган. Ийги черин коллективинге ССРЗ-нин Аар индустрия ту-дуг бүдүрүлгелер министр-ствозунун болгаш тудуг база тудуг үлөтүр материалдары-ның аныкчыларының проф-союзелинин ТК-зының шил-чир Кызыл туугун тыыскан.

ЧУРУКТА: байырлыг ху-ралга ол тукту, тыпсып ту-рары.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФОТОЗУ.

Л. И. Брежневтиң А. Ф. Исмаил-биле беседазы

СЭКП ТК-нын чалаанын боугаар Йемен Улус Демократтыг Республиканың Национал фронтунун ТК-зынын Чингине секретары Абдул Фаттах Исмаил Совет Эвилелинде чедип келген. СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев август 10-да А. Ф. Исмаилди хүлээп алган. Ужуражым-кыгын СЭКП ТК-нын Политбюро кеңигүүнүгө канилат, СЭКП ТК-нын секретары Б. Н. Пономарев киришкен.

Найыралдыг, эш хуузуна эрткен беседада Совет Эвилели биле Йемен Улус Демократтыг Республиканың аразында ха-рылааларны улам калбартырын, СЭКП биле Национал фронтунун аразында харылзаларны быжыгларын айты-рыларын чугаалашкан. Амгы үеде делегей байланын, Чоокку Чөөн чүкте болгаш Персид муугуларын деискарин-де байдалды дугайында айтырыгларын талазы-биле сана-онал солчуушкуну болган.

СЭКП болгаш Совет чааа израиль агрессорун шеригле-рин эжелеп алганы бүгү араб деискарлардан үндүрениге, Палестинаның араб улусу-биле каттай ол деискаринин куру-пелеринин болгаш улустарынын хамаарышпас чоруун, чөп-

түт эргелерин хундүлгөргө үндөйлөш, чоокку чөөн чүк айтырын шийтирилээр дээш араб улустарынын чөптүг де-миселин деткип турар дээрлиг демделетинген.

Национал фронтунун ТК-зынын Чингине секретары СЭКП-нин XXIV съездинин бадлаан Тайбын программаны амы-дыралга боттандырылчыг угланган күөсөмөшкөөнүң үк партиянын бүрүнү-биле деткип турарын медеттген. Делегей байдалында шийтирилээр чыгышкыларын, бүгү делегей-те тайбынны быжыгларын, национал хосталга, социал депшигел дээш улустарын демиселин деткиринин херээге Л. И. Брежневтиң кийрген улуг-хуузу ол бедия-биле үнө-лөөн. СЭКП ТК-нын, Совет чазактын сөөлү үеде ап турар даптыгы политиктиг хемчеглери бүгү делегейин улустары-нын, оон иштиде араб чурттарын демисел чорууп турар улустарын үндөш эрге-ажыктарына дүтүр деп бузу-реддин илерейлээ.

СЭКП ТК-нын Чингине секретары демократтыг Йеменниң улусунун чаа амылдарын тудуп тургызарына, бөдүнү чүр-тунун бүрүн эргезин болгаш национал хамаарышпас чоруун камгалаарына Совет Эвилелинин дуза чедирер чүткүлүгүн чыгыштын чөптүг бадтыкан.

А. Ф. Исмаил Йемен Улус Демократтыг Республиканын, өскө-даа араб улустарын чөптүг демиселин СЭКП ТК-нын болгаш Совет чазактын деткип турарына ханы өөрүп чөт-тиргенин муруну-Йемен улустун өмүзүндө илерейлээ. СЭКП биле Муруну Йеменниң Национал фронтунун аразы-да партия харылзаларын калбартып, хандылары империа-лизмге удуз демиселин ишти сорулгаларына дүштүр, тайбын, хосталга болгаш кижил төрөлеттенин депшигел дээш совет, муруну-Йемен улустарын найыралын, кады аныгалаагыларын быжыгларын чугула фактору бо деп, ол медеттген.

Талаалар Совет Эвилели биле Йемен Улус Демократтыг Республиканың аразында, СЭКП биле ЙЭДР-нун Национал фронтунун аразында найыралдыг харылзаларын болгаш кады аныгалаагыларын бүгү таладыг калбартып күөсөдир илерейлээ.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУДУГ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ БӨЛҮК ТУДУГЖУЛАРЫГА ТЫВА АССР-НИҢ АЛДАРЛЫГ ТУДУГЖУЗУ ДЕП ХҮНДҮЛҮГ АТТЫ ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫ

Республиканың тудуг хөгжүдери аны-хамаары дээш Тыва АССР-нин Алдарлыг тудугжу деп атты тыпсыр болза:

Монгуш Конзуквич Бад — «Тыва көдээ тудуг» трестин № 463 мехколхозының бажыңчы.
Оюнга Намзырович Монгуш — «Восток саягемонтаж» трестин Кызылда мехколхозының слесарь-сантехник.
Галина Петровна Романова — «Тыва септелге-тудуг» трестин хоорайда тудуг-септелге участогунда шеверлекчи-бригадамын бригадир.
Геннадий Григорьевич Хоолов — «Тыва көдээ тудуг» трестин № 586 мехколхозында комплекстиг тудугжулар бригадалыг бригадир.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай. 1973 чыл, август 8.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУДУГ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ БӨЛҮК ТУДУГЖУЛАРЫН ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУҢ ХҮНДҮЛҮГ БИЖИ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫ

Республиканың тудуг организацияларыга үр чылдарда үр-түңнелдиг ажилдааны дээш Тыва АССР-нин Дээди Со-ветинин Президиумунун Хундүлүг бижиг-биле шаңнаар болза:

Владимир Казамирович Казак — «Тыва тудуг» тресте партокм секретары.
Нина Бортуковича Оюн — «Тыва тудуг» трестин № 48 тудуг эргелелин штатутур-малы.
Мария Ивановна Степанова — «Красноярск градая-проект» институтун Кызылда комплекстиг телевизат кид-дининг шапшаалык бөлүмүн удурутчуу.
Мария Георгиевна Чаплина — «Тыва септелге-тудуг» трестин септелге-тудуг эргелелин шеверлекчи.
Юрий Иппокентьевич Чамухин — «Кызыл тудуг» эрге-лениде электросварщик.
Комбу Колчаквич Шалын — «Тыва көдээ тудуг» трестин № 62 мехколхозының бажыңчы.
Василий Игнатьевич Шубин — № 14 механизация эрге-лениде бульдозер машинист.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай. 1973 чыл, август 8.

Ниитиниң малынга четчир чемнерни белеткээли!

СИГЕНЧИЛЕРНИҢ БАШТАЙГЫ ЧЕДИИШКИНИ

ЧӨӨН-ХЕМЧИ. «Суг-Хал» совхозтун Кара-Чыраа салбы-рынның ажил-ишчилери мал чедиишкисин белеткелгелер иш-кейлиг кирип турар. Сал-бырлар аразында калбарган социалисттик чарыштын түң-нели үндүрген. Бирги черин

464 тонна ситен белеткэн

Кара-Чыраа салбырынның ситенчилери алган. Ийги черин ишчилер эвээш. Звенелар аразында Күжүгет Борбак-оол-дун эвенозу тиндэн. Олар он хонук дүргүзүмдө 55 тонна ситенни белеткэн.

Кара-Чыраа салбырынның механизастаттыган эвенозунун көргүзүлгелери эки. Звенелар 11 тонна ситенни сарааткан болгаш планын 84 хуу чедир күөсөдир берген.

Кара-Чырааның ситенчилери шийтирилди үшкү чылда ни-

тинин малынга четчир саяныг чедип белеткел, планын ажыг күөсөдирин хүлээп.

О. ДОРЖУ.

ТОЖУ. «Тоора-Хем» совхоз-тун Чумуртутда Улаачы

Айыыр-Санаага удурткан ситенчилер бригадалы мал чедип белеткээр планын күөсөдир-кен. Ол 190 тонна ситен бөдүн, сарааткан тургаш, 210 тонна кылдыр, а ситес сазыр планын 110 хуу бот-тандырган.

Ситен белеткелгелер сараат-такчылар эвенозунун удурту-тузу Сүүр-оол, тракто-ристер Калаан, айт машина-ның башкычы Чыла-оол олар эки ажилдааннар.

Д. БАЙЫР-ООЛ.

Көк далайда эжинген корабль дег „Беларусьтар“

Бригадада чоокшудуу туд-дун-на, орутун ол-бо тала-зында чаттылган көк тараа-ларын, орут-шаттарда кес-кел, престеп каан ситенче-рин чагай чыды думчука көөп турду.

Балыкты ашкан, ситенчи-лерге хап келди. Далайда эжинген корабль дег, дөрт «Беларусь» сонуг-муруг чаржыл кел чор. Кайысы-даа терен ситенин сүрүштүр кес-кел чорлар.

Удатпаада механизаторлар бистин чачыныска көөп, де-мир «Беларусь» тургузуп-турар.

Удур-дедир менделешкен-вис соода: — Силерин бо брига-даларда каш киж ажил-дап турармы? — деп, аларын бирээнден айтырыныс. — Дөрт киж бис. Ыччал-

за-даа хамык ужуз киж са-нында эвес болду ийи. Дөрт-дүз болзусса, дөртөн киж ишчилдиг бис — деп, ол баш-тактаанды.

— Силерин азынаны кайызы дээр ирги? — Кызыл-оол Мижит-оол деп киж мен. Бистин эвенозу А. Дакпа удур-туп турар — деп, ол менеп кады.

— Чеже тектар черин ситенин кезип каапынар, олар-дар — деп, аларын узур-тукчуудан сонугтадым.

— Ажил хайышкынын. Эртенден эгелээш орай кезээ-ге чедир ажилдап тур бис. Звенелар дөрт киж бар. Үш комсомолчу, а мен партия кез-жүмүз киж мен. Хүн үлү-үстү 150 хуу күөсөдир тур бис. Ниятими-биле 736 тектар ситен кестивис.

— Араңдарда социалист чарыштыг силер ынаан, але? Кым-биле чаржыл тур силер? — деп, оон удур айттыдым.

— Чарыска — престиплер эвенозун кыйгырган бис. Оон удуртукчуу Өмүлүг Өлзей-оол. Оларын ажил-ишке ажар дээш кызып-ла тур бис.

— Чогуу кайынар ажи-п турар ышкан?

— Сөөлгү он хонуктун түң-нели үндүргө, бистин эвенозунун көргүзү эки бол-ган. Ыччанган бис аштыныс. Эки ажилдап дээш дөртөө-дүз оң-он рубль-биле база эвенозор аразында шийлип чортуур ымыкка-биле шаңна-тыныс. А Өлзей-оолдун эвенозу база эки ажилдап. Ол бо-лзу 10 рубль-биле шаңнат-кан — деп харылааш, ажи-дымыс маңай берди дээш, э-

тракторларын эргий көрдү. Оларын-биле байырлашкан, чедиишкисин күөп кагды-ныс.

Олар демир «Беларусьтар» олуртукан, чагай үген ситени база катап кестирип кириштер. Олар ынаар-ла дөң артыгча ажа бердилер. Бистер база орувусту улам-чылап халтыныс.

Бир оорган ашкан, Чин-ге-Далгын Кара-Балыкка ба-ды, бир «Беларусь» кы-дыныга доктаай бердинис. Оон сөөртүп чоранын престе-дир машинанын чанында ку-ер кара эр бир-ле чүвени топтап көрүп басып тур.

Ужуражым менделешкен, элээн хөөрөшкенис соода, оон адын Өмүлүг Өлзей-оол дээрин билеп алдыныс. Демги оолдарын чаржыл турар эве-

нозунун удуртукчуу бо-дур деп билеп кагдыныс.

— Кайы кире ажилдап тур силер? — деп, чутта аразында оон айттыдыныс.

— Чугаар-ле. Дүшке чедир 322 шарыг кылдым. Бир эвес тоңнаже пиччилер болза, 8 тонна 50 кг болур. Хүнде нормам 9 тонна чүе. Амдызын-да мында чааскаан мен. Өр-үм бо оорга артында.

Амык механизатор ажи-лында кымыскай киж бол-ду. Ол хун нормалын доктаа-мал 190—200 хуу күөсөдир турар. Оон чүрүн совхозтун Хундүлүг салбыразындан көрүп болур. Эрткен чылын ол Москвага УАЧ-ге чорааш келген. Өрөктүг бараанвар, хүндүлүг бижиктер-биле каш-

даа удаа шаңнаткан. Оон престеэз ситенерин кыш-талгарже апарган. Ында са-рааттап турар болду.

Шутуп ситен бригадалында 29 киж бар. Дөрт киж кестирер, 3 киж бөдүрер. 3 киж ситенин престеэр, өскө артаннары — сөөртүп, са-рааттаар. Ындыг анылым ду-ваалдыг ажилдаарга, бот-боттарына шаптыкташпас, ажилды бүдүрүчүлүг болуп турарын ужуру-даа мында. Олар аразында социалист чарыштыг. Звенелар тиг-лекчи болур дээш бо хүнереде улам соруктуг ажилдап ту-рар. Оларын кылпн бүдүр-гени сарааттар кайы ырактан кестүп тургулаар.

М. ӨЛЗЕЙ-ООЛ.

«Совет Тыва» совхоз. Кара-Хем району.

ССРЭ—УЛҮГ ТУДУГЛАР ЧУРТУ

АК-АК ЧЕЧЕКТЕР Н о в е л л а

Оон бээр хой-ле чыдар эрте берген. Үр-де болган чүе-дир ийни. Иштн-Хемини ор-тумак школазы доосканын соонда дараагында чылым чымын чүе. Тарылганым чакы сезон доостун бар чыткан. Тракторуму ангыс-тын укунга тургузуп кааш, чаш талдар, алай-хаактар үн-геп кара суг эринде чымчак поаан шыкка чепил келдим.

Бистн тарыл турар ол аңгы-аңгы. «Коммунизмдин херели» колхозун Алды-Булак фермазынын чанында чүе болгай. Адн бибезин ол дамыр кара сугун уун ору талдар, чодураалар, бөлүк-бөлүк доосаалар шойлун чоктай берген. Беш айкын тентуу болган чодураалар-нын монгунелчек ак чечек-тери бидирер-бидирбес ун сырынга оожум чайганын урлар. Олардан шала жымжык, угаанын сергедип чурат чагай чыт нэон тур. Чакы шагда бойдус шыкпаш каас чүе кайла боор. Эх, Ты-на чеге эр-де мнак үм чаш! Эх-не мнак чечектерин чоду-раанын салбактары! Оларын көргөнгө чуртталгага, кн-жигерге, чырык чер кырында бүгү-ле буяныгы чорукка мнакшылтым хайгытп нээр!

Школага өөрөнпн чорур-шаамада чакы берген чодураа салбактарып кайган туруп аарыма, өөрүм уруглар менн кнжнрн бээр чүе:

— Ээй, Мөнгү-оод! Чү-раан бексырай бербээн бе? Чодурааны чоп кайган туруп адаын?—днжнрлер.

Интернатан школага бээр ортка, эрн столовая чанын-да, тарымал мнш аразында чангыс чодураа бар чүе. Ону ам-даа сактып чорур болгай мен. Мынчага дэр чодураа-нын чангыс салбаан-даа үзүп кнрбээн мен.

Кара суг эринде чүеун тешпаш, боламын тары-гым олурмада, баарыма суг-да-ак-ак чечектер салбап ба-дып чыдылар. Доон алганм көөрүмге, чодураанын сал-бактары! Кайта бердим. «Мээң үстүндө улуг ырак эресте кнжн бар-дыр, ол үе сокмаш бадрылкан-дыр. Ону чүе үе сатары ол? Кнм эвес» дэпш, дамыр кара суг ууну ору чоктай на-дым. Демги чечектерини тудуп алган болдур мен ийн. Эдээр өрү чоктаарыма-даа сугат. Бөлүк-бөлүк бора-тал-

дарым эртекш, дөргүктөпө үзүп келдим. Ырак эвес бо-лук хойлар ойттап чорлар. Алды-Булак фермазынын бакындарынын барааны бо-луп көстүн турар болду.

Ам канчаар, дездир баткан, тракторумга баар-дыр, деп иштннрлен алдым. А кан-чангап-ла көөрүмге, мейлеп ырак эвесте, озолашп чангыс чодураа дозүндө кызыл платанын, ууун чаштып урут кара сугунагыч кайгап, бир-де чүе бодалган олур. Ол хойларын кадарыма-ла турган боор. Чангыс чөдө чүгүрө берген, бирде уругте, бирде холумда чечектеримге көре каанканынмы эскер-бейн барып-тыр мен. Ол мен-че хой караазым, шатгыра-маар сарыг, кем чок хоюг ка-рактары-биле көрүп келди.

— Бо силерки бе?— деп холумда чечектеримн көргү-сүм.

Урут менн, угааны орта-эвес кнжн-дыр деп бодалан боор, карактары артында узгадып келди:

— Чүу деп турарыар ол?

— Судан чечектер тып ал-дым, чодураанын-дыр.— дн-дым.

— Ынчаарга чүа?

— Ынчап болбас. Чодураа-лар шөдөн салбакталгай каа. Ынча дээримге урут тура халым келген, шыкын чоп кылдыр каттыра берди. Ар-тында-ла карактарынын чаш-тары бейип сытып келген. Дүп болганга:

— Школанн эвр чымпш доосчук силер бе?

М. КӨЖЕЛДЕН.

ФИЛАРМОНИЯНЫН ЧАА БӨЛҮҮ

Чокта чаа Тываның күрү-не филармонияда «Аялга-73» деп чаа бөлүк тургу-туган. Оон уран чүп улур-тукчуу, кинонук болгаш эстрада артистеринн кониу-рузунук лауреады Михаил Едигаров филармонияда чаа тургустунган бөлүктүн арти-стеринн концерт программа-зын анылдап тургускан.

Оон бирги концертинн хой-ниити көрүлдөи август 7-де болган.

Бөлүктүн составында балет артизи О. Ширманова, ырааны С. Штыкова, сатирагыч чугаа-лар куусединчи А. Ван-кович, делегей улустарынын тамчыларынын куусединчи-лери М. Едигаров, В. Козы-рөв болгаш өскөлөр-даа кирип турар.

Олар хой-ниити көрүлдөи-ниң баштайгы концертинге тыва, араб, казах, индий, итали, француз болгаш деле-гейинн өскө-даа улустарынын ырларын, танчыларын куусет-кенер. Бөлүктүн кирикчи-лери М. Едигаров болгаш О. Ширманова олар индий улустун танчынын, В. Козы-рөв болгаш С. Штыкова «Орус черинн хары» деп ыры. О. Ширманова «Калинка» деп орус танчынын куусейл тур.

ЧУРУНТАРДА: Оң талзын-да: М. Едигаров болгаш О. Ширманова кулап тапшыны: солагай талада: О. Ширманова болуп, республиканын нолхоз, совхозтарынычч үнүптер.

Н. МОНГУШ.

ЧУРУНТАРДА: Оң талзын-да: М. Едигаров болгаш О. Ширманова кулап тапшыны: солагай талада: О. Ширманова болуп, республиканын нолхоз, совхозтарынычч үнүптер.

О. ОХЕМЧИНТИН Фотолары.

Олар универсиадага киржирлер

ОЛИМПИИ ЧЕМПИОНУ

Универсиада-73-түн сут-гы шураарынын талазы-биле маргылааларынын эртер че-ри — «Чайка» деп бассейнге бетеленип турда, олимпий чемпиону Владимир Васин-биле СЭТА-нын корреспон-дентиз А. Левинсон укжурат-кан. Оон чугаалазын болза:

— Универсиадага бир-де дугай киржип турарым бо. «Бирги болгаш сөөлү удаа» кнржип турарым бо деп бодал тур мен: бо чылым МГУ-нун экономика факультетин доос-

каш, аспирантурага кирерин-ге бетеленип тур мен.

Мартылааларын эгелээ-рин улуг согуургал-биле ма-нап тур мен. Мээң кнржип турарым спортчу кевирге 23 чурттарыма 62 спортчулары мартыладыр. Спортчу бо дээринге чүдө баштайгы башкыларын кылып турар Ильянон, Испания, Кунент шыкпаш чурттарыны төлөөл-чилери база келер. Көрүк-чүлөр «делегейин тергнн-нөрн» — олимпий чемпио-нарын — Чехословакиядан Милена Духованын, Швеция-

дан Ульрика Кванени база келер.

Спорттук оюннар — чүдө спортчу шууган эвес болгай. Ол дээрне найыралдын база шууганы-дыр. Анаа мен ды-ка хой өрн тапшытарым-биле укжуралар мен. А Москва универсиадазынын согуу-дөи бистн олуктеринис улам көей болур.

ИДЕГЕЛ-БИЛЕ — МОСКВАЖЕ

Япон спортчулар Москваже чорутурунга бетеленип тур-

Кузнецовун, чугаалары

билер болгаш, оларын ынт үндүрбөй лунжаа чок кылып эгеледивис. Ковчур-даа на-рангы дүп турган. Чангыс-даа ыт ээрбеди. Боттарыма ол-суг чүе дег, немешер ол суурнун кытарип чок кылып алганын. Тургускан та-нымдарын барып чок кылып алдымыс. Олар ылым чүега таварып кезелген болгаш чүдө эалчег арттырп, салгаа таанымдыг турганын ол боор.

Ам арткан сорулга—ийн ке-зек казармада улуп чыдар солдаттары чок кылар. Мээң өөрүм казармаларын сонга-ларынын дужунга гранатала-рын тутуулап, турупканнар. Мен бо адым, мээң бээримге чангыс угда сонгаларже гра-наталарын октаар.

Мен бир шырак эжимн ал-алгаш, шокар комедантанын бажыныче өкөжн негеп чо-рулупм. Баштай бажынын дашында улуп олурган та-нымыл ынт чокка борастай шаан кагдымыс. Эжикти аяр соктым. Удаткаа чок эжик-те чик даштыг херезжен кел-ген, диям эвес эжикти ажы-ты. Боомун мурунун туту-шан, кнрпн кесиримге муру-нума кнжн ортуу эрте бер-ген кадай тур. Боон кезел-ип, мыттава деп имнедим. Кадай

ка-ла түдөксийдим. Эжикте келген, өскөрлүктн херезженн шаакилаары-биле болгаш чериниске эжик дээрнн чугаалаш, чорутупм.

Даштыгаа келгеш, боомун өрү утлаш, адытпм. Доран-на ийн казармада чакымынн чыжырт диди. Ийн-чангыс боо эжик соонла тышпнн барды. Бажынан чериме турумда оон-моон хуустарым четкнпн келдилер. Шунтувус онча-мен-ди болдувус.

Чер чырып келди. Фронт шу-гумунда шавар халлаашкы-даа эгеледи.

Бир көөрүмге мээң-биле ка-ды чораш, демги шокар не-мештиң кадайын эжкэр бол-ган эжим бо тур. Мен ол ара-зында ону бекит уткан болдум.

— Демги өскөрлүктн херез-жен кайыл!—деп, айтардым.

Кижим ынт чок куу көрүп-дү. Ам болаарыма, далашкыш ол херезженн кетирерн-даа манаайыл, ол-ла черинге бораст-тап каапканын илдөп болду. Эжик сеткил хандыр негет-тинген.

Бис-даа «Чел» дншкеш, дес-кен немештер-биле дошкун да-йыдажып кнрптинис.

Олар СЕГЛЕКМЕР.

кызылдан

20.30 — «Чинк амыдырал». Кинокомедия.

МОСКВАДАН

22.00 — Футбол талазы-биле СССР-нн чемпиондыг. «За-ря» (Воронеж) — «Динамо» (Москва). 23.45 — 00.15 — «Уе». Информастыг программ.

АВГУСТ 13-ТЕ

КЫЗЫЛДАН

18.30 — «Сруттарга фильм. 18.50 Телемездер. 19.05 — «Байкал ильинда чер». Документалдыг фильм. 19.22 — Те-лефильм. 19.40 — «Азербайджанн аскаалары». Докумен-талдыг фильм. 19.50 — Телемездер. 20.00 — «Чаралар, рек-лама. 20.05 «Куда конгалары». Уран-чечен фильм. 21.50 — «Телестн». Шоудатур тележурнал. 22.05 — 22.50 — «Луче-нонук ырлары болгаш оюнлары». Фильм-концерт

бас, шоолуг хадывас. Агаар-нын температуралык дагыл черлерге 20—24 градус, өскө черлерге 23—27 градус, а Кызылта 22—24 градус чы-лыг болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

БАЗАР ЧЕР ТЫПКАН ПАРК Ф е б ъ е т о н о р н у н г а

Бо эгени номчааш, элден-синерин чадааш. Чүе дээрне парк, эскэр чугаа-ларга, сеерлик арыг, калчп баар чер тыпшын баар боор. Даван-дактыг кнжн бе, днрпг амытан бе ол? Ынчалза-даа мен чугаамын доозуптайн, ол бодунарын шннчекндер-ни үндүргөй-ле силер.

Барыны-Хемчн районун төвү Кызыл-Махалык суур Хемчиктин ол талазында. а «Тыва даг-дуг» комбинаттын ажычынары, албан-хаак-чылары чурттап турар Ак-Довурак хоорай солагай тала-зында. Барык кнжнржым жерлер-ле болгай. Өк днжн-апте хан дужурер дээн эвес, кнжнржым-даа канчаар, Хем-чикти кечер магагыл көвүрүп бар, олап кешкет, ажуражып, хөрежип-даа болгай-ла силер.

Ол суурда болгаш хоорайда дыкка хой кнжнлер чурттап турар. Оларын барык ортаа кезээ аныктар. Олар ажалдан хостуг үезинде культуруу-биле дыштанысаар, ойнап хөтлөксээр. Кым-даа мндыг-ла болгай ала. Чонун дыш-танылазын шнн болгаш ажыктыг организаастарын партия болгаш чакык негеп, харын акма-тогерикти-даа үн-дүрүп берип турарын билер бис. Дыкка хой хоорай, суур-ларда чонун эрге-ажыгышта хой-хей чүдүдерин, оон иш-тинде парктарын, стадион-нарын тудун, дерип турар болгай.

1958 чылда Хемчиктин со-лагай талазында аны-бүрү мнш үнөй ортукту парк

кылар дугайында Барыны-Хемчик райкуком шннтийр үндүргөн. Хой-ниити ову ннн-биле дегип, хол бөмбү ойнаар, хуреш эрттирер, баг кагар, танчылаар шөлдери дескнлөп, бетеккенер. Райпо эдээн каш ларек-салгыларын тургускан. Ол бүгүн хайгаа-раары-биле паланыгы тап-нымыл олурткан.

Ынчалза-даа «Тыва даг-дуг» комбинаттын ынчаардагы удуртукчулары хой-даа эвес тудуг материалдары сөөртү машиналар бээрнөп ойталап каан. Ол-за. Ортукус ыччал-дыр парк болбайн барган, ор-та кылган сандайларын, ла-ректарын олчазарак кнжнлр амырал бойлап каан.

Бир-тээ комбинаттын удур-тукчулары парктын бажынга олуруп каан чүе болганда, чаа паркты Кызыл-Махалык-тын үстү талазында ортулук-ка. Ак-Довурактан ырадыр тургузар деп, 1970 чылда чаа шннтийр үнгөн.

Суурнун улуг, анык чурт-такчылары хей-аыттыг көдүр-лүп үнгөн, хой сангыч ча-дан мнштарын олурткан, сөз-гүстээр оруктары дескнлөп. МТО-тин ажыдакчылары де-мир херинин-даа тургускан. Стадион кнжнр шөлдү тра-ктор-биле анжарган, хой чы-лыг снгенин тараан. Ол-за, Билинмес чылдагаан-биле пнйин ортулук база-ла парк болбайн барган.

1972 чылда райкукомунн харгазынын оралакчызы М. Верслагиннн база суур Со-вельниц куускомунн даргазы

жалык суурнун чоогунга дыш-тамыла паргын тургузар ажыг 1958 чылда-ла эгелээн. Бир чеге эгелеп алган-ла, өскө черже көжүрүп-ле турар. А түнпели — курут. Чүе дээрне парк базар, баар чер тыппаан-дыр ийни.

Борта хамаарыштыр мын-дыг айтырылар тытпнп кээр. Кызыл-Махалык чоо-гунда, бай Хемчиктин уну-да, парк болу дег чер кан-чап тынылбас чор? Эгелээн херээн өннөшнне чедирбес, чонун куш-ажылын, эх-хө-регенин, акма-тогерикти ту-ралаан-на черже октап чорур кнжнлери районун удур-тукчулары канчаар көрүп турганын база турары?

Т. САНАА.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДРЕЗИ: 1667000

Кызыл, Шетикин-Бравченко куумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторнун 24-63, редакторнун оралакчыларынын 35-24, пропаган-да амдырал кнлдининин 37-13, культура кнлдининин 23-54, калээ адыл-41-27, информация база совет тргузуг кнлдининин 20-60, бухгал-болаг ном садрынын херестеринн талазы-биле эргелелинн типография. (Кызыл, Шетикин-Бравченко 1). ТС—00769.

Солун неделяда 6 катан үнөр

Пар. ама 2. Тираж 15.953 Чагыт № 2279.